

MT

2017 1100

Seat No.

--	--	--	--	--	--	--

MT - SANSKRIT ENTIRE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - I PAPER - II

Time : 3 Hours

Model Answer Paper

Marks : 80

★ प्रथमः विभागः - गद्यम् ।		
उ. १ .	अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।	
१ .	अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)	
I)	उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।	१
	मातामही शिवानीं स्मरति, यतः शिवान्याः मनसि पक्षिप्रेम अस्ति ।	
II)	पूर्णवाक्येन उत्तरत ।	१
	पक्षिमित्रैः पक्षिणाम् अध्ययनार्थं वलयाङ्कनं कृतम् ।	
III)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यं लिखत ।	१
	अभयारण्यं दृष्ट्वा मातामही प्रसन्ना भवति। - सत्यम् ।	
२ .	शब्दज्ञानम् । (काः अपि ३ कृतीः कुरुत ।)	
I)	सन्धिविग्रहं कुरुत ।	१
	प्राप्ताहम् - प्राप्ता + अहम् ।	
II)	चतुर्थपदं लिखत ।	१
i)	द्विजः : खगः :: पठनेच्छुः : अभ्यासकः ।	
III)	गद्यांशात् चित्वा विशेषणे लिखत ।	१
	पर्याप्ताः दिनाः । बहवः जातिविशेषाः।	
IV)	तृणेषु, जलेषु, शीतर्तौ, हिमसमये ।	१
ब)	गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।	
१ .	अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)	
I)	वानराः दंष्ट्रुमधावन्, यतः स्वामिना पदप्रहारस्य अभिनयः कृतः ।	
II)	पूर्णवाक्येन उत्तरत ।	१
	वानराः स्वामिनं मार्गं अन्वधावन् ।	
III)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा योग्यं वा अयोग्यमिति लिखत ।	१
	याचकः निर्भयतायाः उपदेशं करोति । - योग्यम् ।	

२ . शब्दज्ञानम् । (काः अपि ३ कृतीः कुरुत ।)										
I) पूर्वपदं लिखत ।	9									
i) कोऽपि - कः + अपि । :: कठिनोऽयम् - कठिनः + अयम् ।										
II) पर्यायशब्दानां मेलनं कुरुत ।	9									
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>अ</th> <th>ब</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>(1)</td> <td>देवालयः</td> <td>मन्दिरम् ।</td> </tr> <tr> <td>(2)</td> <td>पन्थाः</td> <td>मार्गः।</td> </tr> </tbody> </table>		अ	ब	(1)	देवालयः	मन्दिरम् ।	(2)	पन्थाः	मार्गः।
	अ	ब								
(1)	देवालयः	मन्दिरम् ।								
(2)	पन्थाः	मार्गः।								
III) भीतः, निश्चलः, अभिमुखः ।	9									
IV) प्रणम्य, आकर्ण्य ।	9									
३ . पृथक्करणम् । क्रमानुसारं योजयत ।	२									
	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 5px; margin-right: 10px;">विवेकानन्दमहोदयः</div> <div style="display: flex; flex-direction: column; gap: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 5px;">१. अन्नपूर्णायाः मन्दिरं गतः ।</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 5px;">२. पदप्रहारस्य अभिनयः कृतः ।</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 5px;">३. भीतः ।</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 5px;">४. पलायितुमारभत ।</div> </div> </div>									
क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।										
१ . अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)										
I) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।	9									
प्रसन्नचित्तेन भगवता सुगतेन भिक्षवे नूतनचीवराणि दत्तानि, यतः भिक्षुणा पुरातनचीवरस्य पूर्णतया उपयोगः कृतः।										
II) कः कं वदति । भिक्षुः गौतमबुद्धं वदति ।	9									
III) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । मा कुरुत अनावश्यकक्रयणम् इति भारतीया विचारसरणिः । - सत्यम् ।	9									
२ . शब्दज्ञानम् । (काः अपि ३ कृतीः कुरुत ।)										
I) उचित पर्यायं चित्वा लिखत ।	9									
i) तच्छ्रुत्वा - तत् + श्रुत्वा ।										
ii) प्राचीनैषा - प्राचीना + एषा ।										

<p>II) विलोमपदानां मेलनं कुरुत ।</p> <table border="1" data-bbox="304 383 834 528"> <thead> <tr> <th></th> <th>अ</th> <th>ब</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>(1)</td> <td>क्रयणम्</td> <td>विक्रयणम् ।</td> </tr> <tr> <td>(2)</td> <td>पुरातनम्</td> <td>नूतनम् ।</td> </tr> </tbody> </table> <p>III) गद्यांशतः उचितविशेषणे चित्वा लिखत ।</p> <p>i) पुरातनम्, जीर्णम् उपधानम् ।</p> <p>ii) चित्ताकर्षकं वस्तु ।</p> <p>IV) भगवन्, वत्स ।</p> <p>३. पृथक्करणम् ।</p> <p>शब्दपेटिकां पूर्यत । (प्रदेशाकारमनुसृत्य)</p> <div data-bbox="304 864 903 1162" style="border: 1px solid black; padding: 10px; text-align: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px auto; width: 80%;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px auto; width: 60%;"> बौद्धविहारः तपोवनम् अवन्तिनगरम् </div> </div> </div> <p style="text-align: center;">★ द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।</p> <p>उ. २. अ) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।</p> <p>१. पृथक्करणम् ।</p> <p>श्लोके आगतानि ईश्वरस्य विशेषणानि</p> <div data-bbox="395 1391 1155 1675" style="text-align: center;"> </div> <p>उ. २. ब) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।</p> <p>१. शब्दज्ञानम् ।</p> <p>I) पद्यांशे आगतं विलोमपदं लिखत ।</p> <p>i) शत्रुः × मित्रम् ।</p> <p>ii) सुलभम् × दुर्लभम् ।</p>		अ	ब	(1)	क्रयणम्	विक्रयणम् ।	(2)	पुरातनम्	नूतनम् ।	<p>9</p> <p>9</p> <p>२</p> <p>२</p> <p>9</p>
	अ	ब								
(1)	क्रयणम्	विक्रयणम् ।								
(2)	पुरातनम्	नूतनम् ।								

II)	<p>पृथक्करणम् ।</p> <p style="text-align: center;">गजनीनरेशस्य द्वे विशेषणे</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">उदारचेताः</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">कुलावतंसः</div> </div>																
२ .	<p>अन्वयपूर्तिः ।</p> <p>अहो, महतां महत्त्वम् अपूर्वम् । विपत्तिकाले अपि परोपकारः (क्रियते) यथा राहोः आस्यमध्ये पतितः अपि कलानिधिः पुण्यचयं ददाति ।</p>	२															
क)	<p>द्वे सुभाषिते शुद्धे पूर्णे च लिखत ।</p> <p>i) मुहूर्तं ज्वलितं श्रेयो न च धूमायितं चिरम् । मा ह स्म कस्यचिद् गोहे जनि राज्ञः खरो मृदुः ॥</p> <p>ii) रागे द्वेषे च माने च द्रोहे पापे च कर्मणि । अप्रिये चैव कर्तव्ये चिरकारी प्रशस्यते ॥</p> <p>iii) अणुपूर्वं बृहत्पश्चाद् भवत्यार्येषु सङ्गतम् । विपरीतमनार्येषु यथेच्छसि तथा कुरु ॥</p>	४															
ड)	<p>वृत्तनाम चिनुत ।</p> <p>अस्य श्लोकस्य वृत्तनाम गीतिः इति ।</p>	९															
	<p>★ तृतीयः विभागः - स्थूलवाचनम् ।</p>																
उ.३ .	<p>अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।</p>																
१ .	<p>अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)</p> <p>I) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यं लिखत ।</p> <p>संस्कृतभाषा राष्ट्रभाषा भवितुमर्हति इति भीमरायस्य अभिमतम् । - सत्यम् ।</p>	९															
II)	<p>एकपदेन उत्तरं लिखत ।</p> <p>मैत्रोपनामविद्वान् भीमरायं शङ्कां पप्रच्छ ।</p>	९															
२ .	<p>पृथक्करणम् ।</p>	२															
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 10%;"></th> <th style="width: 45%; text-align: center;">अ</th> <th style="width: 45%; text-align: center;">ब</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>(1)</td> <td>तत्संवादं श्रुत्वा</td> <td>सर्वे चकितचकिताः ।</td> </tr> <tr> <td>(2)</td> <td>मैत्रोपनाम विद्वान्</td> <td>संस्कृतवाण्या निजशङ्काः पप्रच्छ ।</td> </tr> <tr> <td>(3)</td> <td>वृत्तं पाठं पाठं</td> <td>सर्वे प्रभाविताः ।</td> </tr> <tr> <td>(4)</td> <td>भीमरायः</td> <td>गीर्वाणगिरैव प्रत्युत्तार ।</td> </tr> </tbody> </table>		अ	ब	(1)	तत्संवादं श्रुत्वा	सर्वे चकितचकिताः ।	(2)	मैत्रोपनाम विद्वान्	संस्कृतवाण्या निजशङ्काः पप्रच्छ ।	(3)	वृत्तं पाठं पाठं	सर्वे प्रभाविताः ।	(4)	भीमरायः	गीर्वाणगिरैव प्रत्युत्तार ।	
	अ	ब															
(1)	तत्संवादं श्रुत्वा	सर्वे चकितचकिताः ।															
(2)	मैत्रोपनाम विद्वान्	संस्कृतवाण्या निजशङ्काः पप्रच्छ ।															
(3)	वृत्तं पाठं पाठं	सर्वे प्रभाविताः ।															
(4)	भीमरायः	गीर्वाणगिरैव प्रत्युत्तार ।															

<p>उ.४. यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ३ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।)</p> <p>अ) परिच्छेदपूर्तिः ।</p>	<p style="text-align: center;">★ चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।</p> <p>मञ्जूषातः उचितशब्दान् चित्वा परिच्छेदं पुनर्लिखत ।</p> <p>अद्यत्वे हॉकीक्रीडा जनानां लोकप्रिया क्रीडा वर्तते। शतमीटरपरिमिते विशाले क्रीडाङ्गणे एकस्मिन् पक्षे एकादशक्रीडकानाम् अपरस्मिन् पक्षे च एकादशक्रीडकानाम् इतस्ततः धावतां दृश्यम् अतीव मनोहारि । यदा निपुणक्रीडकेन नीयमानः कन्दुकः परपक्षगोले प्रविशति तदा दर्शकाः करतलध्वनिं कुर्वन्तः विजयिपक्षस्य उत्साहं वर्धयन्ति। यः दलः अधिकान् गोलकान् करोति स विजयी भवति। आकाशवाणियन्त्रात् हॉकीप्रतियोगितानां समाचारान् अनेके जनाः श्रुण्वन्ति अथ च दूरदर्शनयन्त्रेभ्योऽपि लक्षशः दर्शकाः क्रीडकानां खेलचातुर्यं दृष्ट्वा प्रसीदन्ति। हॉकीक्रीडा भारतीयानां राष्ट्रीय क्रीडा। भारतेन ऑलिम्पिकप्रतियोगितासु स्वर्णपदकं लब्धम्।</p>	<p>५</p>
<p>ब. ३ पर्यायेषु १ विषयम् अधिकृत्य पञ्चवाक्यात्मकं निबन्धं लिखत ।</p>	<p style="text-align: center;">१. संस्कृतभाषा ।</p> <p>संस्कृतभाषा प्राचीनतमा भारतीया भाषा। सा सर्वभारतीयभाषाणां जननी। संस्कृतभाषा ज्ञानस्य महत् भाण्डारम् एव। संस्कृतभाषायां यथा वेदपुराणादिग्रन्थाः सन्ति तथैव विविधशास्त्रग्रन्थाः सन्त्यपि। संस्कृतिरक्षणार्थं संवर्धनार्थं च संस्कृतभाषायाः अध्ययनम् आवश्यकम्। संस्कृतभाषा सङ्गणकयोग्या अस्ति इति अपि सिद्धम्। सत्यमेव उक्तम् - भाषासु मुख्या मधुरा दिव्या गीर्वाणभारती।</p> <p style="text-align: center;">२. वृत्तपत्राणि ।</p> <p>लोकसत्ताकपद्धतौ वृत्तपत्राणां स्थानं महत्त्वपूर्णम्। वृत्तपत्रैः मानवस्य सकलं जीवनं व्यापृतम्। प्रातःकाले यदि अस्य लोकमित्रस्य दर्शनं न भवति तर्हि जनाः व्याकुलाः भवन्ति। अज्ञानस्य, अन्यायस्य, मिथ्याज्ञानस्य च निवारणाय वृत्तपत्राणि सदैव सिद्धानि। सत्यप्रचारः अपि वृत्तपत्राणाम् उद्दिष्टम्। वृत्तपत्राणां समाजप्रबोधनस्य कार्यम् अतीव असाधारणं महत्त्वपूर्णं च। आधुनिके काले वृत्तपत्राणि जनमतं घटयन्ति विघटयन्ति वा। दूरदर्शनात् वृत्तपत्रमहिमा प्रभावशाली खलु।</p> <p style="text-align: center;">३. दीपावलिः ।</p> <p>भारतीयाः तु उत्सवप्रियाः भारते च विविधपर्वाणि सम्पद्यन्ते। भारते दीपावलिः अतीव महत्त्वपूर्णा। अस्मिन्नेव दिने श्रीरामः वनवासतः अयोध्यां प्रत्यागतः। तस्य स्वागतं जनैः दीपमालाभिः कृतम्। ततः प्रभृति भारतीयाः अस्मिन्नेव दिने रात्रौ दीपमालां कृत्वा स्वगृहाणि भूषयन्ति। जनाः नूतनवस्त्राणि धारयन्ति मिष्टान्नानि च भक्षयन्ति। गृहिण्यः गृहस्य शोभां रङ्गावलिभिः वर्धयन्ति। रात्रौ लक्ष्मीपूजनं कुर्वन्ति। सर्वे परस्परं मिलित्वा मङ्गलकामनां कुर्वन्ति।</p>	<p>५</p>

<p>क) संस्कृतानुवादः । ८ वाक्येषु ५ वाक्यानां संस्कृतभाषया अनुवादं कुरुत । १) न्यायाधीशः अपराधिनम् दण्डयेत् / दण्डयेत । २) नाटकस्य आरम्भे अभिनेता (सूत्रधारः) तस्य भार्याम् आह्वयति । ३) धैर्यं मनुजस्य श्रेष्ठं भूषणम् अस्ति । ४) कार्यक्रमः कदा प्रारभ्यते / प्रारभेत ? ५) (त्वं) तव भ्रातुः नाम वद । ६) आवाम् एतानि पुष्पाणि आनयावाम् / आवाभ्याम् एतानि पुष्पाणि आनीतानि । ७) व्याघ्राः तृणं तथा वृक्षपत्राणि न खादन्ति / भक्षयन्ति । ८) अहं बालकानां नामानि न स्मरामि ।</p> <p>ड) वाक्यरचना । i) धातूनां प्रयोगः - ४ धातुषु ३ धातून् प्रयुज्य ३ वाक्यानि संस्कृतभाषया लिखत । १. श्रीगणेशाय मोदकाः रोचन्ते । २. याचकः नृपं धनं याचते । ३. माता शिशुं सङ्कटात् रक्षति । ४. अध्यापकः छात्रेषु स्निह्यति । ii) अशुद्धिसंशोधनम् - अव्ययानि प्रयुज्य रचितेषु ४ वाक्येषु २ वाक्ययोः अशुद्धिसंशोधनं कुरुत । १. भानुम् अभितः पृथ्वी परिभ्रमति । २. महिलानां कृते शिक्षणम् आवश्यकम् । ३. अलं कोपेन । ४. रमा पाककलायां प्रवीणा ।</p> <p style="text-align: center;">★ पञ्चमः विभागः - व्याकरणम् - उपयोजनकौशल्यम् ।</p> <p>उ. ५. यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।) अ. क्रियापदरूपैः आवलिपूरम् । (८ पर्यायेषु ६ पर्यायाः लेखनीयाः ।) तृतीयपुरुष-एकवचनस्य रूपाणि लेखनीयानि ।</p>	<p>५</p> <p>३</p> <p>२</p> <p>३</p> <table border="1" data-bbox="288 1585 1305 1809"> <thead> <tr> <th>धातुः</th> <th>आज्ञार्थः</th> <th>वर्तमानकालः</th> <th>परोक्षः भूतकालः</th> <th>विध्यर्थः</th> <th>द्वितीयः भविष्यकालः</th> <th>प्रथमः भूतकालः</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ब्रू (२ प.प.)</td> <td>ब्रवीतु</td> <td>ब्रवीति</td> <td>उवाच</td> <td>ब्रूयात्</td> <td>वक्ष्यति</td> <td>अब्रवीत्</td> </tr> <tr> <td>तन्(८आ.प)</td> <td>तनुताम्</td> <td>तनुते</td> <td>तेने</td> <td>तन्वीत</td> <td>तनिष्यते</td> <td>अतनुत</td> </tr> </tbody> </table>	धातुः	आज्ञार्थः	वर्तमानकालः	परोक्षः भूतकालः	विध्यर्थः	द्वितीयः भविष्यकालः	प्रथमः भूतकालः	ब्रू (२ प.प.)	ब्रवीतु	ब्रवीति	उवाच	ब्रूयात्	वक्ष्यति	अब्रवीत्	तन्(८आ.प)	तनुताम्	तनुते	तेने	तन्वीत	तनिष्यते	अतनुत	<p>५</p> <p>३</p> <p>२</p> <p>३</p>
धातुः	आज्ञार्थः	वर्तमानकालः	परोक्षः भूतकालः	विध्यर्थः	द्वितीयः भविष्यकालः	प्रथमः भूतकालः																	
ब्रू (२ प.प.)	ब्रवीतु	ब्रवीति	उवाच	ब्रूयात्	वक्ष्यति	अब्रवीत्																	
तन्(८आ.प)	तनुताम्	तनुते	तेने	तन्वीत	तनिष्यते	अतनुत																	

ब)	नाम-सर्वनामरूपैः आवलिपूरणम् । (८ पर्यायेषु ६ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	३							
<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="304 376 523 427">विभक्तिः</th> <th data-bbox="523 376 730 427">एकवचनम्</th> <th data-bbox="730 376 979 427">द्विवचनम्</th> <th data-bbox="979 376 1155 427">बहुवचनम्</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="304 427 523 622">सम्बोधनम् प्रथमा पञ्चमी द्वितीया</td> <td data-bbox="523 427 730 622">भगवन् अनुयायी तस्मात् त्वाम्-त्वा</td> <td data-bbox="730 427 979 622">भगवन्तौ अनुयायिनौ ताभ्याम् युवाभ्याम् - वाम्</td> <td data-bbox="979 427 1155 622">भगवन्तः अनुयायिनः तेभ्यः युष्मान् -वः</td> </tr> </tbody> </table>	विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	सम्बोधनम् प्रथमा पञ्चमी द्वितीया	भगवन् अनुयायी तस्मात् त्वाम्-त्वा	भगवन्तौ अनुयायिनौ ताभ्याम् युवाभ्याम् - वाम्	भगवन्तः अनुयायिनः तेभ्यः युष्मान् -वः	
विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्						
सम्बोधनम् प्रथमा पञ्चमी द्वितीया	भगवन् अनुयायी तस्मात् त्वाम्-त्वा	भगवन्तौ अनुयायिनौ ताभ्याम् युवाभ्याम् - वाम्	भगवन्तः अनुयायिनः तेभ्यः युष्मान् -वः						
क)	धातुसाधित-विशेषणैः कोष्ठकपूर्तिं कुरुत । (८ पर्यायेषु ६ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	३							
<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="300 689 549 880">कर्मणि भूतकालवाचक- धातुसाधित- विशेषणम्</th> <th data-bbox="549 689 794 880">कर्तरि भूतकालवाचक- धातुसाधित- विशेषणम्</th> <th data-bbox="794 689 1043 880">कर्मणि विध्यर्थक- धातुसाधित- विशेषणम्</th> <th data-bbox="1043 689 1305 880">कर्तरि वर्तमानकालवाचक- धातुसाधित- विशेषणम्</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="300 880 549 981">ज्ञातम् कृता</td> <td data-bbox="549 880 794 981">पृष्टवान् ज्ञातवती</td> <td data-bbox="794 880 1043 981">मान्यः शयनीयम्</td> <td data-bbox="1043 880 1305 981">अनुसरन्तः अनुतिष्ठन्तः</td> </tr> </tbody> </table>	कर्मणि भूतकालवाचक- धातुसाधित- विशेषणम्	कर्तरि भूतकालवाचक- धातुसाधित- विशेषणम्	कर्मणि विध्यर्थक- धातुसाधित- विशेषणम्	कर्तरि वर्तमानकालवाचक- धातुसाधित- विशेषणम्	ज्ञातम् कृता	पृष्टवान् ज्ञातवती	मान्यः शयनीयम्	अनुसरन्तः अनुतिष्ठन्तः	
कर्मणि भूतकालवाचक- धातुसाधित- विशेषणम्	कर्तरि भूतकालवाचक- धातुसाधित- विशेषणम्	कर्मणि विध्यर्थक- धातुसाधित- विशेषणम्	कर्तरि वर्तमानकालवाचक- धातुसाधित- विशेषणम्						
ज्ञातम् कृता	पृष्टवान् ज्ञातवती	मान्यः शयनीयम्	अनुसरन्तः अनुतिष्ठन्तः						
ड)	समासाः । विग्रहवाक्यानां समासनामभिः सह मेलनम् । (८ पर्यायेषु ६ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	३							
i) विविधाः वर्णाः, तैः । ii) वेगेन सह । iii) छाया च आतपः च । iv) न प्रियम्, तस्मिन् । v) मनः हरति इति । vi) शीतवासाय इदम् । vii) चमसः इव चञ्चूः यस्य सः । viii) रसानां निर्मितः ।	- कर्मधारय समास - अव्ययीभाव समास - इतरेतर द्वन्द्व समास - नञ् तत्पुरुष समास - उपपद तत्पुरुष समास - चतुर्थी तत्पुरुष समास - बहुव्रीहि समास - षष्ठी तत्पुरुष समास								
इ)	वाक्यपरिवर्तनम् । (४ पर्यायेषु ३ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	३							
i) जनैः सङ्गणकीयपत्रेण स्वसन्देशः प्रेष्यते । ii) त्वं सत्वरमागच्छ । iii) यावत् दृष्टं तद् चित्रं तावत् तस्य मनः प्रहृष्टम्। vi) बालः वृक्षात् फलानि पातयति / पातयते ।									
फ)	सङ्ख्यावाचकाः । (रिक्तस्थानपूर्तिः ।) (४ पर्यायेषु ३ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	३							
i) एतेषां षण्णां वैद्यानामुपचाराः उत्तमाः न सन्ति किम् ? ii) चतस्रः प्रमुखाः दिशः सन्ति । iii) अस्याम् आवल्यां द्वितीयः मञ्जः त्रुटितः । iv) दिनस्य द्विवारं महिलाः अवकरसङ्ग्रहणं कुर्वन्ति ।									

★ षष्ठः विभागः - अनुवादकौशल्यम् ।		
उ. ६.	<p>अ) संस्कृतगद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत । राईटबंधूच्या प्रयोगापूर्वी आठ वर्षे भारद्वाज मुनींनी लिहिलेल्या 'यन्त्रसर्वस्व' नावाच्या ग्रंथाच्या आधारे शिवकर बापूजी तळपदे नावाच्या एक वैज्ञानिकाने गिरगाव चौपाटीवर यशस्वीपणे विमान उडवण्याचा प्रयोग केला. प्रयोगाच्यावेळी बॅ. जयकर, सयाजीराव गायकवाड महाराज इत्यादी मान्यवर उपस्थित होते. दुर्दैवाने या महत्त्वपूर्ण घटनेकडे दुर्लक्ष झाले. तळपदे यांनी विमानाचे इंधन म्हणून पारा आणि सौरऊर्जा यांचा उपयोग केला होता. सध्या 'नासा' देखील तिच्या अवकाशयानांसाठी तेच इंधन म्हणून वापरते.</p>	४
ब.	<p>संस्कृतपद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत । (भरत प्रभू रामचंद्रांना म्हणाला) "तू पायात घातलेल्या या पादुका तुझ्यामुळे नतमस्तक झालेल्या मला तू दे. आपण आपल्या कार्यात (राक्षसांना मारण्याच्या) यशस्वी व्हाल. तोपर्यंत मी या पादुकांच्या आज्ञेत राहीन."</p>	४
क.	<p>संस्कृतनाट्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत ।</p> <p>राजा - (सभोवताली पाहून) अरे सारथ्या न सांगतादेखील हा तपोवनातील आश्रमाचा परिसर आहे, हे कळून येतेच. (थोडे अंतर जाऊन) तपोवनात राहणाऱ्यांना अडथळा होऊ नये. खाली उतरतो, तोपर्यंत रथ येथेच थांबव.</p> <p>सूत - लगाम खेचून धरले आहेत. महाराजांनी उतरावे.</p> <p>राजा - (उतरून) सारथ्या, तपोवनात खरोखर नम्र वेषाने प्रवेश करणे योग्य. तेव्हा हे घे. (असे म्हणून आपले सर्व अलंकार व धनुष्य त्याच्याजवळ जाऊन देतो.)</p>	४
** ** *		